

PROGRAM

PAŃSTWOWA OPERA I FILHARMONIA BAŁTYCKA W GDAŃSKU

**PAŃSTWOWA OPERA I FILHARMONIA BAŁTYCKA
W GDAŃSKU**
GDAŃSK-WRZESZCZ, ALEJA ZWYCIĘSTWA 15

Dyrektor:
TADEUSZ RYBOWSKI

Dyrektor Artystyczny:
JERZY KATLEWICZ

INAUGURACJA SEZONU KONCERTOWEGO
1963/64

Koncert symfoniczny

27
28 września 1963 r.
godz. 19.30

PROGRAM

DZS 296

6 1592
SKASOWANO

Wykonawcy:

ORKIESTRA PAŃSTWOWEJ OPERY
I FILHARMONII BAŁTYCKIEJ

DYRYGENT:

Ferzy Kotlewicz

SOLISTA:

Bella Dawidowicz - fortepian (ZSRR)

PROGRAM

- T. BAIRD — Colas Breugnon
- W. A. MOZART — Koncert fortepianowy A-dur
K. V. 488
Allegro
Adagio
Allegro assai
- Przerwa
- W. LUTOSŁAWSKI — Wariacje symfoniczne
Andante
Adagio
Allegro non troppo
- R. STRAUSS — Przygody Sowizdrzala op. 28

Jerzy Katlewicz

Bella
Dawidowicz

BELLA DAWIDOWICZ ZSRR

Laureatka IV Międzynarodowego Konkursu
im. Fr. Chopina w Warszawie

TADEUSZ BAIRD (ur. 1928)

Colas Breugnon

Sporo czasu minęło od pierwszego wykonania napisanej przez Bairda w 1951 roku *Suity w dawnym stylu na orkiestrę smyczkową z fletem „Colas Breugnon”*. Określany wtedy jako rokujący wielkie nadzieje „reprezentant najmłodszego pokolenia kompozytorów polskich”, członek „Grupy 49” (Baird, Krenz, Serocki), nie zawiódł Baird swoich entuzjastów, stał się twórcą dojrzałym, który przeszedłszy kilka etapów poszukiwań doszedł ostatnio także do techniki dwunastotonowej, który ma za sobą wiele różnych, wartościowych i ze wszech miar interesujących dzieł. Ale jakiegokolwiek by one nie były, łączy je zawsze charakterystyczna nuta liryzmu. Baird jest przede wszystkim lirykiem i to decyduje o specjalnym klimacie jego kompozycji, niezależnie od rodzaju stosowanych przezeń środków technicznych.

Liryczna jest też świeża ciagle *Suita „Colas Breugnon”*. Baird napisał najpierw ilustrację muzyczną do słuchowiska radiowego pod tym tytułem. Dzięki temu wniknął bliżej w atmosferę sławnej powieści

Romain Rollanda, która od chwili ukazania się (bezpośrednio po I wojnie światowej) należy stale do bestsellerów w literaturze światowej. Jej optymistyczna, głęboko humanistyczna, pełna swoistego humoru treść, a przede wszystkim kapitalna postać tytułowego bohatera zyskały sobie sympatię milionów ludzi. Wśród nich nie brakło kompozytorów, dla których dzieje obdarzonego trzeźwą mądrością życiową Burgundczyka stały się źródłem twórczej inspiracji.

Baird nie daje w swojej *Suicie* muzycznego „streszczenia” Rollandowskiego pierwowzoru; jego muzyka nie ma programowo-opisowego charakteru. Sześć części *Suity* (*Preludium, Kantylena miłosna, Taniec, Smutna pieśń, Taniec, Postludium*) to luźne impresje powstałe pod wpływem lektury powieści. Nie wiążą się one nawet z jej poszczególnymi epizodami, lecz jedynie nawiązują do ogólnej atmosfery, oddają liryczny nastrój literackiego arcydzieła, tak bliski charakterowi twórczości Bairda.

Pisząc *Suitę* wykorzystał Baird materiał skomponowanej wcześniej ilustracji muzycznej, przetworzył go jednak znacznie i rozbudował w nowy, zasadniczy sposób. Muzyka *Colas Breugnon* jest swobodnie archaizowana przez użycie zespołu instrumentów smyczkowych z podkreślającym styl muzyczny epoki fletem, przez stosowanie odpowiedniej faktury polifonicznej, harmonii i rytmiki, a także przez kształtowanie melodyki na dawnych tonacjach tzw. kościelnych. Archaizuje zresztą Baird z dużym umiarem, posługując się też właściwie dobranymi współczesnymi środkami. Wiernymi niemalże autentykami są natomiast stanowiące III i V część *Suity* tańce (*basse danse* i *gaillarde*), zaczerpnięte ze zbioru *Quatorze Gaillards*, który ukazał się drukiem w 1570 roku nakładem Piotra Attaingnanta, pierwszej paryskiej firmy wydającej nuty.

WOLFGANG AMADEUSZ MOZART (1756—1791)

Koncert fortepianowy A-dur K.-V. 488

Koncert A-dur powstał w 1776 roku w Wiedniu, w czasie pracy kompozytora nad operą *Wesele Figara* i swym pogodnym, beztróskim charakterem pokrewny jest jej muzyce. W *Koncercie* tym — jednym z najpopularniejszych — uwydatniają się typowe cechy fortepianowego stylu Mozarta. Utwór czaruje lekkością, finezją i śpiewnością, efektownymi figuracjami i koronkowymi ornamentami.

I część (*Allegro*) ma formę dwutematowego allegro sonatowego, przy czym oba tematy odznaczają się dużym wdziękiem melodii. Perliste kaskady dźwięków fortepianu rozbłyskują coraz to nowymi barwami na dyskretnym tle akompaniamentu orkiestrowego. Bezpośrednio przed zakończeniem znajduje się wirtuozowska kadencja. Część II (*Andante*), ujęta w trzyczęściową formę pieśni (A-B-A) jest uroczą sicilianą w kołyszącym rytmie na 6/8. Część III (*Presto*) to pełne temperamentu rondo, łączące mistrzowsko elementy wirtuozowskie z płynną kantyleną melodii.

WITOLD LUTOSŁAWSKI (ur. 1913)

Wariacje symfoniczne

Witold Lutosławski jest jedną z najwybitniejszych indywidualności nie tylko w skali polskiej, ale i światowej muzyki. Twórczość jego, którą rozpoczął około 1934 roku, obejmuje wiele gatunków muzyki: pieśni, utwory fortepianowe, kameralne, dzieła symfoniczne i koncertowe. Jego konsekwentne poszukiwania własnego języka muzycznego uwieńczone zostały jak najbardziej pomyślnymi rezultatami — doprowadziły do ciekawej i samoistnej syntezy współczesnych środków muzycznego kształtowania z elementami polskiej muzyki ludowej. Na tej bazie rozwija jednak Lutosławski dalej swój indywidualny styl wciągając obecnie do arsenału swoich środków najnowsze techniki kompozytorskie.

Wychowanek Warszawskiego Konserwatorium, które ukończył w 1937 roku, potrafił Lutosławski od pierwszych swoich dzieł samodzielnie wykorzystywać zdobytą u zasłużonego, lecz reprezentującego konserwatywny i eklektyczny kierunek prof. Witolda Małiszewskiego technikę kompozytorską. Pierwszą kompozycją, zapowiadającą już wyraźnie oryginalność stylu Lutosławskiego były *Wariacje symfo-*

niczne, napisane w latach 1936—38 i wykonane po raz pierwszy w 1938 roku na Wawelskim Festiwalu w Krakowie. Dzieło to, reprezentatywne dla pierwszego okresu twórczości Lutosławskiego, odznacza się dość skomplikowaną fakturą, gęstą substancją harmoniczną i barwną kolorystyką orkiestrową.

RYSZARD STRAUSS (1864—1948)

Dyl Sowizdrzał

5 XI 1895 wykonano w Kolonii po raz pierwszy nowe dzieło Ryszarda Straussa, poemat symfoniczny, którego pełny tytuł brzmi *Wesołe psoty Dyla Sowizdrzała* (*Till Eulenspiegels lustige Streiche*) op. 28. Strauss lubił zaskakiwać nieoczekiwanymi posunięciami, stawiać słuchaczy a zwłaszcza krytyków, przed niespodziewanymi problemami. Także i teraz; po szeregu dzieł o poważnej tematyce, z których każde było rewelacyjną nowością, wystąpił z kompozycją o całkiem innych założeniach i charakterze zaskakując fachowców i znawców już samym choćby określeniem umieszczonym pod tytułem: „Według dawnej melodii szelmowskiej ułożone na wielką or-

kiestrę symfoniczną w formie ronda”. Dawna bowiem forma posłużyła Straussowi tylko jako pretekst do rozwinięcia urzekającej nowością, daleko od tradycyjnych, sztywnych wzorów odbiegającej kompozycji epickiej o wyjątkowej w muzyce sile komicznej.

Komizm w muzyce nie jest częstym gościem, a bardzo rzadko reprezentowany jest w tak czystej i doskonałej formie, jak w *Dylu Sowizdrzałe*, który iskrzy się, oślepia i oszałamia fajerwerkiem spontanicznej werwy i nieokiełznanego humoru. Dowcip jest tu czysto muzycznej natury, nie ogranicza się do zabawnych efektów czy wesołych aluzji — całość jest na wskroś przeniknięta humorem. Wdzięczna zachwaleń Sowizdrzała udzieliła się jakby kompozytorowi podczas pracy nad dziełem. Zdaje się, jakby nic nie musiał konstruować, tak wartko i gładko płynie muzyka. Jednoznaczną wymowę dzieła osiągnął Strauss dobrem kapitalnych tematów, świetnymi pomysłami rytmicznymi, przepychem barw orkiestrowych, a przede wszystkim może szczerą żywiołowością całego ujęcia.

Strauss nie podał w partyturze żadnego programowego komentarza do *Sowizdrzała*, chciał, by „słuchacze sami rozgryźli orzechy, które im szelma podaje”. Z czasem dopiero wyjaśnił bieg swoich myśli przy pracy nad dziełem. Temat lirycznego wstępu to jakby początkowe słowa każdej niemal bajki: „Był sobie raz...” Po tym zagajeniu od razu ukazuje się postać Sowizdrzała we wprowadzonej przez rogi „szelmowskiej melodii”. Stanowi ona tematyczną ośnowę całości i pojawia się w różnych ujęciach, przekształceniach i nastrojach, raz wyraźna, to znów ledwo rozpoznawalna. Do niej dołącza się wkrótce właściwy, lapidarny ale wyrazisty motyw Sowizdrzała, wywodzący się z tematu wstępnego. Powierzając go głosom instrumentów dętych, a zwłaszcza rzadko wykorzystywanemu, przenikliwemu w brzmieniu klarinetowi D, osiąga Strauss szczególnie mocne efekty.

Jak w kalejdoskopie zmieniają się obrazy ukazujące zuchwałe psoty Sowizdrzała. Oto wjeżdża on na koniu między rozstawione na placu garnki przekupek i wśród zamieszania i złorzeczeń ze śmiechem

umyka; oto przebrany za mnicha kroczy poważnie wiejskimi drogami zwodząc ludzi; oto przeżywa nie-szczęśliwą przygodę miłosną i wpada w gniew po odrzuceniu jego zalotów... Wkrótce jednak powraca dobry humor i już śmiały filut prowadzi uczone dysputy z filisterskimi profesorami, wyśmiewa ich i wyszydza, by znowu powrócić do lekkomyślnych figli płatanych po wsiach i miastach... Aż wreszcie wpada w ręce siepaczy i staje przed sądem. W obliczu groźnych stróżów prawa opuszcza go humor i fantazja, a ogarnia lęk i skrucha. Ale jest już za późno. Twardo brzmi wyrok: „Śmierć!”. Niepoprawny lekkoduch zawisa na szubienicy i z piskiem ułatuje zeń szelmowska duszyczka... Ale Sowizdrzał nie umarł. Jak wielu ulubionych bohaterów żyje w pamięci i legendach ludu. Sugeruje to kompozytor w nastrojowym zakończeniu, w którego ostatnich taktach jeszcze raz ukazuje się postać Sowizdrzała.

Stanisław Haraschin

NAJBLIŻSZY KONCERT FILHARMONII BAŁTYCKIEJ

18/19 października 1963 r.

Dyrygent: Jerzy Katlewicz

Solista: Bronisław Gimpel (USA)
(skrzypce)

W programie:

Purcell-Barbirolli — Suita na smyczki

Beethoven — Koncert skrzypcowy D-dur

Debussy — Popołudnie Fauna

Respighi — Pini di Roma

Orkiestra Państwowej Opery i Filharmonii Bałtyckiej

KIEROWNIK ARTYSTYCZNY i I DYRYGENT—JERZY KATLEWICZ
DYRYGENT — JERZY MICHAŁAK

I SKRZYPCE

Wojciech Szmał (koncertmistrz)
Kochański Tadeusz (koncertmistrz)
Bujalski Franciszek
Sekura Tadeusz
Peisert Andrzej
Kucal Jerzy
Niemirol Henryk
Mieńko Michał
Jeziorny Wiesław
Zielińska Irena
Langowska Maria
Huzarski Kazimierz

II SKRZYPCE

Kosiorek Stanisław
Sztukowski Sylwester
Małacki Jerzy
Butowski Wacław
Osterczy Stefan
Jurkowski Janusz
Brochocki Bronisław
Tomczyk Bernard
Jellaczy Jerzy
Kres Norbert

ALTÓWKI

Smilgin Mieczysław
Wojtkowski Jerzy
Sypniewski Zygmunt
Albrecht Irena
Zurek Bolesław
Chudoba Krystyna
Mańkowski Kazimierz

WIOLONCELE

Roman Suchecki (koncertmistrz)
Pokorniecki Franciszek (koncertmistrz)
Filar Andrzej
Baryła Karol
Tomczak Tadeusz
Mokrzecki Lech
Andrzejewski Tadeusz
Zaborowski Jan

KONTRABASY

Piotrowicz Edwin
Bosiek Stanisław
Pile Antoni
Mazur Adolf

HARFA

Rużkova Regína
Winiewicz-Gbioreczyk Halina

INSPEKTOR ORKIESTRY:
Niemirol Henryk

Gleinert Renata — CELESTA
Urszula Kułkova — FORTEPIAN
ORGANY — HENRYK SPYCHAŁA

FLETY

Gagałka Wacław
Kusini Jarosław
Klaman Ryszard
Kwiecień Mieczysław

OBOJE

Gassan Erwin
Sektowski Stanisław
Chrapkowski Henryk

ROŻEK ANGIELSKI

Buczkowski Romuald

KLARNETY

Świercz Władysław
Zareba Jan
Strzelczyk Józef
Pietras Andrzej

BAS-KLARNET

Trambowicz Ludwik

FAGOTY

Pilat Maksymilian
Radula Benedykt
Nadrowska Halina

KONTRAFAGOT

Pawłowski Jerzy

WALTORNIE

Filipowicz Kazimierz
Klimek Zygmunt
Suchoples Aleksander
Brzostek Leon
Wobiszczewicz Włodzimierz

TRĄBKI

Lukaszewicz Jan
Burdynowski Józef
Pilewicz Piotr

PUZONY

Trus Aleksander
Kasprzycki Alfons
Tuzinowski Jan
Grygorowicz Edward

TUBA

Tęcza Karol

PERKUSJA

Szymański Marian
Rugienis Bronisław
Brzeski Witold
Wiśniewski Wacław

KOREKTOR FORTEPIANÓW
Nowiński Kazimierz

CENA ZŁ 2,50

BIBLIOTEKA PWSM GDAŃSK	
Dział	
Autor	
Tytuł	
Nr inw.	19 4536

OKŁADKĘ PROJEKTOWAŁ

Jerzy Skoracki